

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆՈՒՆԻՑ

Հայաստանի Հանրապետության
Հակակոռուպցիոն դատարան,
նախագահող դատավոր՝ Ս.Խաչատրյան

Հայաստանի Հանրապետության
վերաքննիչ հակակոռուպցիոն դատարան,
նախագահող դատավոր՝ Մ.Մակյան

2024 թվականի հոկտեմբերի 21-ին

քաղաք Երևանում

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի հակակոռուպցիոն պալատի կոռուպցիոն
հանցագործությունների քննության դատական կազմը (այսուհետ՝ նաև Վճռաբեկ
դատարան),

նախագահությամբ՝
մասնակցությամբ դատավորներ՝

Դ.ՎԵՔԻԼՅԱՆԻ
Ե.ԴԱՆԻԵԼՅԱՆԻ
Ռ.ՄԽԻԹԱՐՅԱՆԻ

գրավոր ընթացակարգով քննության առնելով Ալեքսան Սետրակի Ջաբրելյանի
վերաբերյալ ՀՀ վերաքննիչ հակակոռուպցիոն դատարանի (այսուհետ նաև՝
Վերաքննիչ դատարան)՝ 2024 թվականի ապրիլի 11-ի որոշման դեմ ՀՀ գլխավոր
դատախազ Ա.Վարդապետյանի վճռաբեկ բողոքը,

Պ Ա Ր Զ Ե Ց

Վարույթի դատավարական նախապատմությունը.

1. 2023 թվականի մայիսի 19-ին ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարան (այսուհետ նաև՝ Առաջին ատյանի դատարան) է ստացվել թիվ 62231221 քրեական գործն ըստ մեղադրանքի Ալեքսան Սետրակի Զաբրեյանի՝ 2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի (այսուհետ նաև՝ ՀՀ գործող քրեական օրենսգիրք) 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով, 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասով, և մյուսների:

2. Գործի դատաքննության ընթացքում, Առաջին ատյանի դատարանի 2024 թվականի փետրվարի 29-ի որոշմամբ պաշտպան Ռ.Բալոյանի միջնորդությունը բավարարվել է և մեղադրյալ Ա.Զաբրեյանի նկատմամբ ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասով հարուցված հանրային քրեական հետապնդումը դադարեցվել է՝ քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետներն անցած լինելու հիմքով:

3. ՀՀ գլխավոր դատախազության ՀՀ հակակոռուպցիոն կոմիտեում մինչդատական վարույթի օրինականության նկատմամբ հսկողության վարչության ավագ դատախազ Ա.Գևորգյանի վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում Վերաքննիչ դատարանի՝ 2024 թվականի ապրիլի 11-ի որոշմամբ բողոքը մերժվել է, իսկ Առաջին ատյանի դատարանի՝ 2024 թվականի փետրվարի 29-ի որոշումը՝ թողնվել անփոփոխ:

4. Վերաքննիչ դատարանի վերոնշյալ որոշման դեմ ՀՀ գլխավոր դատախազ Ա.Վարդապետյանը բերել է վճռաբեկ բողոք, որը Վճռաբեկ դատարանի՝ 2024 թվականի մայիսի 10-ի որոշմամբ ընդունվել է վարույթ և սահմանվել է դատական վարույթի իրականացման գրավոր ընթացակարգ:

4.1. Դատավարության մասնակիցների կողմից վճռաբեկ բողոքի պատասխան չի ներկայացել:

Վճռաբեկ բողոքի հիմքերը, դրանք հիմնավորող փաստարկները և պահանջը.

Վճռաբեկ բողոքը քննվում է հետևյալ հիմքերի սահմաններում՝ ներքոհիշյալ փաստարկներով.

5. Բողոքի հեղինակը գտել է, որ Վերաքննիչ դատարանի՝ 2024 թվականի ապրիլի 11-ի որոշումն օրինական և հիմնավոր չէ, այդ որոշմամբ թույլ է տրվել դատական սխալ՝ նյութական օրենքի խախտում, որն ազդել է վարույթի ելքի վրա:

Մասնավորապես, բողոքաբերը փաստել է, որ հետադարձ ուժ տալու հանգամանքով պայմանավորված՝ ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 9-րդ հոդվածի 2-րդ մասի նորմի կիրառմամբ Ա.Ջաբրելյանի կատարած արարքները համապատասխանեցվել են նույն օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասին և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասին, որոնց վաղեմության ժամկետը 5 տարի է, ուստի այն դեռևս չի անցել և լրանալու է միայն 2026 թվականի հոկտեմբեր ամսին: Մինչդեռ, ըստ բողոքաբերի՝ Ա.Ջաբրելյանի նկատմամբ քրեական հետապնդումը դադարեցնելիս հիմք է ընդունվել 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի (այսուհետ նաև՝ ՀՀ նախկին քրեական օրենսգիրք) 75-րդ հոդվածով սահմանված՝ ոչ մեծ ծանրության հանցագործության վաղեմության ժամկետի հաշվարկը սահմանող կարգավորումը, որը 2 տարի է, որպիսի պայմաններում հաշվի չի առնվել այն հանգամանքը, որ հանցանքների կատարման պահին Ա.Ջաբրելյանի կատարած արարքները հանդիսացել են ոչ թե ոչ մեծ ծանրության, այլ միջին ծանրության հանցանքներ, որոնց վաղեմության ժամկետը արարքների կատարման պահին գործող օրենքով եղել է 5 տարի:

Ամփոփելով վերոգրյալը՝ բողոքի հեղինակը նշել է, որ Ա.Ջաբրելյանի վիճակը բարելավող օրենքին (պատժի մեղմացման հիմքով) իրավացիորեն հետադարձ ուժ տալով՝ ստորադաս դատարանները, ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 8-րդ և 9-րդ հոդվածների դրույթների խախտմամբ, միաժամանակ կրկին հետադարձ ուժ են տվել ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի՝ վաղեմության ժամկետները սահմանող դրույթներին այն դեպքում, երբ արարքների կատարման պահին գործող օրենքով Ա.Ջաբրելյանի կատարած արարքները հանդիսացել են միջին ծանրության հանցագործություններ, որոնց դեպքում անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետը 5 տարի է:

6. Վերոգրյալի հիման վրա բողոքաբերը խնդրել է բեկանել Վերաքննիչ դատարանի՝ 2024 թվականի ապրիլի 11-ի որոշումը՝ կայացնելով դրան փոխարինող դատական ակտ:

Վճարել քողորի քննության համար էական նշանակություն ունեցող փաստական հանգամանքները.

7. Մեղադրյալ Ա.Ջաբրելյանի նկատմամբ ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 46–445-րդ հոդվածի 1-ին մասով հարուցվել է հանրային քրեական հետապնդում այն բանի համար, որ. «(...) [Նա 2021 թվականի ընթացքում (քննությամբ չպարզված օրը)] «Արյաշարի բժշկական կենտրոն» ՓԲ ընկերության պոլիկլինիկայի մասրենավար Ռեբեկա Գրիգորյանին՝ նրա իրական ազդեցությունն օգտագործելու համար տվել է 330.000 ՀՀ դրամ ապօրինի վարձատրություն՝ իր և իր ներկայացրած անձանց՝ Սամվել Զիլֆուղարյանի, Նարինե Պապոյանի, Գևորգ Խաչատրյանի, Գայանե Խաչատրյանի, Արմինե Խաչատրյանի, Արթուր Սաֆարյանի, Անահիտ Մարգարյանի, Սերինե Ջաբրելյանի, Հակոբ Ջաբրելյանի և Սեդրակ Ջաբրելյանի օգտին «Բուրասարանի առողջության առաջնային պահպանման կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության (այսուհետ՝ ՊՈԱԿ) տնօրեն Կարինե Թադևոսյանի կողմից իր լիազորությունների շրջանակում գործողություններ կատարելու համար:

Բացի այդ, Ալեքսան Զաբրելյանը Ռեբեկա Գրիգորյանի հետ [2021 թվականի հոկտեմբերի 2-ին] դրդել են ՊՈԱԿ-ի պաշտոնատար անձ հանդիսացող Կարինե Թադևոսյանին՝ կատարելու պաշտոնական կեղծիք: (...)»¹:

8. Քրեական հետապնդումը դադարեցնելու վերաբերյալ Առաջին ատյանի դատարանի կողմից կայացված որոշմամբ արձանագրվել է հետևյալը. «(...) ՀՀ ՆԳՆ ոստիկանության ինֆորմացիոն կենտրոնից սրացված և «Էկենգ» փոխգործելիության հարթակից արտատրված տեղեկությունների համաձայն՝ մեղադրյալ Ալեքսան Զաբրելյանի դատապարտված լինելու կամ այլ հանցանք կատարելու վերաբերյալ տեղեկություններ առկա չեն, ինչը վկայում է, որ մեղադրյալի քրեական պարասխանաարվության ենթարկելու ժամկետները չեն ընդհատվել:

¹ Տե՛ս վարույթի նյութեր, հատոր 1-ին, թերթ 12:

Դատարանն արձանագրում է, որ մեղադրյալ Ալեքսան Զաքրեյանին մեղսագրվող ՀՀ քրեական գործող օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքները հանդիսանում են ոչ մեծ ծանրության հանցագործություններ:

Միաժամանակ, դատարանն արձանագրում է, որ ՀՀ Սահմանադրության 73-րդ, ՀՀ քրեական գործող օրենսգրքի 9-րդ հոդվածների, ինչպես նաև 17-րդ հոդվածի իրավական կարգավորումների լույսի ներքո հաշվի առնելով այն հանգամանքները, որ հանցագործությունները կատարվել են 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի գործողության պայմաններում և Կրիմինալ օրենսգրքով ոչ մեծ ծանրության հանցագործության կատարման համար քրեական պարասխանաարվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետ է նախատեսվել երկու տարին, հետևաբար մեղադրյալ Ալեքսան Զաքրեյանին քրեական պարասխանաարվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետները հաշվելիս անհրաժեշտ է առաջնորդվել արարքի կատարման պահին դրա հաշվարկի վերաբերյալ առկա՝ 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի կարգավորումներով, քանի որ ՀՀ քրեական գործող օրենսգրքի 83-րդ հոդվածով նախատեսված ժամկետների կիրառումը էականորեն կվարթարացնի մեղադրյալ Ալեքսան Զաքրեյանի վիճակը:

Բացի այդ, դատարանը գտնում է, որ անձի վիճակը բարելավող նորմերի կիրառման քանակի առումով ՀՀ քրեական և դատավարական օրենսդրությունները որևէ սահմանափակում չեն նախատեսում:

Այսպիսով, դատարանն արձանագրում է, որ մեղադրյալ Ալեքսան Զաքրեյանին ներկայացված մեղադրանքի համաձայն՝ նրան մեղսագրվող ՀՀ քրեական գործող օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված հանցանքներից վերջինը կատարվել է 2021 թվականի հոկտեմբերի 2-ին, այսինքն՝ նրան քրեական պարասխանաարվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետը պետք է հաշվել 2021 թվականի հոկտեմբերի 2-ից, քանի որ քրեական պարասխանաարվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետի ընթացքը չի ընդհատվել:

Վերոգրյալը վկայում է, որ Ալեքսան Զաքրեյյանին մեղաազրվող վերջին արարքը կատարելուց հետո՝ 2021 թվականի հոկտեմբերի 2-ից անցել է 2 /երկու/ տարուց ավելի ժամանակ, հետևաբար անցել է մեղադրյալ Ալեքսան Զաքրեյյանին մեղաազրվող արարքների համար քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետները, ուստի վերջինիս նկատմամբ հարուցված հանրային քրեական հետապնդումը ենթակա է դադարեցման: (...)»²:

9. Վերաքննիչ դատարանը, անփոփոխ թողնելով Առաջին ատյանի դատարանի վիճարկվող որոշումը, իր որոշմամբ փաստել է. «(...) 2003 և 2021 թվականներին ընդունված քրեական օրենսգրքերի՝ համապատասխանաբար 75-րդ և 83-րդ հոդվածների համեմատարարական վերլուծությունը վկայում է, որ 2021 թվականին ընդունված քրեական օրենսգրքը քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետների մասով տվյալ դեպքում անձի վիճակը վարթարացնող օրենք է և կիրառելի չէ մեղադրյալ Ալեքսան Զաքրեյյանի նկատմամբ, քանի որ նախ՝ սահմանում է քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ավելի երկար ժամկետներ, բացի այդ՝ վաղեմության ժամկետը, ի տարբերություն 2003 թվականին ընդունված քրեական օրենսգրքի, հաշվարկվում է մինչև անձի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելու մասին որոշում կայացնելը՝ մինչդեռ նախկինում գործող իրավակարգավորումների համաձայն՝ քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը հաշվարկվում էր անձի կողմից կատարած հանցանքն ավարտվելու օրվանից մինչև գործով կայացված վերջնական դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելու օրը:

Հետևաբար, Վերաքննիչ դատարանն արձանագրում է, որ տվյալ դեպքում վաղեմության առումով կիրառելի են 2003 թվականին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի դրույթները՝ որոնք առավել բարենպաստ են մեղադրյալի համար:

Անդրադառնալով Բողոքաբերի այն փաստարկին, որ՝ «(...) Ա.Զաքրեյյանի վիճակը բարելավող օրենքին (պարժի մեղմացման հիմքով) իրավացիորեն հետադարձ ուժ տալով՝ Դատարանը ՀՀ քրեական օրենսգրքի 8-րդ և 9-րդ հոդվածների դրույթների խախտմամբ միաժամանակ կրկնակի հետադարձ ուժ է տվել ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի դրույթներին այն դեպքում, երբ արարքների կատարման պահին

² Տե՛ս վարույթի նյութեր, հատոր 1-ին, թերթեր 146-147:

գործող օրենքով Ա.Զաքրեյանի կարարած արարքները հանդիսացել են միջին ծանրության հանցագործություններ, որոնց վաղեմության ժամկետը 5 տարի է (...), Վերաքննիչ դատարանը փաստում է, որ 2021 թվականին ընդունված քրեական օրենսգրքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասի բովանդակությունից հետևում է, որ հետադարձ ուժ ունի ոչ միայն պատիժը, այլև պատասխանատվությունը մեղմացնող օրենքը: Այլ կերպ՝ 2021 թվականին ընդունված քրեական օրենսգրքի 9-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված՝ պատիժը մեղմացնող օրենսդրությանը հետադարձ ուժ տալու վերաբերյալ նորմը պետք է դիտարկել նույն հոդվածի 6-րդ մասում սահմանված կանոնի հետ համակցված՝ հաշվի առնելով, որ հետադարձ ուժ ունի նաև պատասխանատվությունը մեղմացնող օրենքը, քանի որ պատժի հարցերը կազմում են պատասխանատվության միայն մի մասը, հերևաբար՝ քրեական պատասխանատվությունը և պատիժը միմյանց հետ հարաբերակցվում են՝ ամբողջի (պատասխանատվություն) և մասի (պատիժ) համարեքստում:

Ինչ վերաբերում է Բողոքաբերի այն պնդմանը, որ նախկին քրեական օրենսգրքի դրույթներին հետադարձ ուժ է տրվել կրկնակի, ապա նշվածն անհիմն է, քանի որ օրենսդրությամբ առկա չէ որևէ սահմանափակում, թե քանի անգամ է թույլատրելի առավել մեղմ կանոնի կիրառումը, ուստի, պետք է արձանագրել, որ այս առումով բողոքում բերված փաստարկը նույնպես իրավաչափ չէ:

Արդյունքում, Վերաքննիչ դատարանը հանգում է հետևության, որ մեղադրյալ Ալեքսան Սեդրակի Զաքրեյանի նկատմամբ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասով հարուցված քրեական հետապնդումը վաղեմության ժամկետներն անցնելու հիմքով դադարեցնելու վերաբերյալ որոշում կայացնելիս Առաջին արյանի դատարանի կողմից թույլ չի տրվել դատական սխալ, գործով կայացվել է օրինական դատական ակտ, ուստի այն բեկանելու իրավաչափ հիմքերը բացակայում են: (...)»³:

Վճռաբեկ դատարանի հիմնավորումները և եզրահանգումը.

10. Սույն վարույթով Վճռաբեկ դատարանի առջև բարձրացված իրավական հարցը հետևյալն է. իրավաչափ են արդյոք մեղադրյալ Ա.Զաքրեյանի նկատմամբ

³ Տե՛ս վարույթի նյութեր, հատոր 2-րդ, թերթեր 43-45:

հարուցված հանրային քրեական հետապնդումը դադարեցնելու վերաբերյալ ստորադաս դատարանների հետևությունները:

11. ՀՀ Սահմանադրության 72-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Ոչ ոք չի կարող դատապարտվել այնպիսի գործողության կամ անգործության համար, որը կատարման պահին հանցագործություն չի հանդիսացել: Չի կարող նշանակվել ավելի ծանր պարիժ, քան այն, որը ենթակա էր կիրառման հանցանք կատարելու պահին: Արարքի պարժելիությունը վերացնող կամ պարիժը մեղմացնող օրենքն ունի հերադարձ ուժ»:

ՀՀ Սահմանադրության 73-րդ հոդվածի համաձայն՝ «1. Անձի իրավական վիճակը վարթարացնող օրենքները և այլ իրավական ակտերը հերադարձ ուժ չունեն:

2. Անձի իրավական վիճակը բարելավող օրենքները և այլ իրավական ակտերը հերադարձ ուժ ունեն, եթե դա նախատեսված է այդ ակտերով»:

ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 9-րդ հոդվածի համաձայն՝ «1. Արարքի հանցավորությունը սահմանող, պարիժը խախտնող կամ հանցանք կամ քրեական օրենսդրությամբ նախատեսված արարք կատարած անձի վիճակն այլ կերպ վարթարացնող օրենսդրությունը հերադարձ ուժ չունի:

2. Արարքի հանցավորությունը լրիվ կամ մասնակիորեն վերացնող կամ պարիժը մեղմացնող օրենսդրությունն ունի հերադարձ ուժ: Նշված դեպքում այն տարածվում է մինչև դրա ուժի մեջ մտնելը հանցանք կամ քրեական օրենսդրությամբ նախատեսված արարք կատարած այն անձանց վրա, որոնց վերաբերյալ դեռևս առկա չէ օրինական ուժի մեջ մտնող եզրափակիչ դատավարական ակտ:

(...)

4. Հանցանք կամ քրեական օրենսդրությամբ նախատեսված արարք կատարած անձի վիճակն այլ կերպ բարելավող օրենսդրությունն ունի հերադարձ ուժ, եթե դա նախատեսված է օրենքով:

(...)

6. Պատասխանատվությունը մասնակիորեն մեղմացնող և միաժամանակ մասնակիորեն խախտնող օրենքը սույն հոդվածով նախատեսված չափանիշներին համապատասխան հերադարձ ուժ ունի միայն այն մասով, որը մեղմացնում է պատասխանատվությունը»:

12. ՀՀ Սահմանադրության 72-րդ և 73-րդ հոդվածներով ամրագրված երաշխիքները, որոնք նորմատիվ իրավական ակտի կիրառման սահմանադրական սկզբունք են, քրեաիրավական համակարգում առանցքային տեղ են գրավում, ինչը հատկապես ընդգծվում է այն հանգամանքով, որ փոփոխվող և զարգացող հասարակությունում կոնկրետ արարքի դեմ քրեաիրավական ներգործության նպատակահարմարությունը, դրա հանրային վտանգավորությունը կամ քրեականացված արարքը կատարած անձի իրավական վիճակը նորովի կարգավորվելու դեպքում, դատարանը, որպես քրեական դատավարությունում արդարադատության գործառնությունը օժտված մարմին, պետք է քննարկման առարկա դարձնի օրենսդրական փոփոխության իրավական բնույթը, ըստ այդմ էլ՝ մինչ ընդունումը ծագած իրավահարաբերությունների վրա այն հետադարձությամբ տարածելու իրավական հնարավորությունը:

Հարկ է արձանագրել, որ ՀՀ Սահմանադրությամբ՝ ժամանակի մեջ իրավական ակտերի գործողության կանոնակարգումը հիմնվում է այն տրամաբանության վրա, որ իրավական ակտերի հետադարձ ուժով գործողության մերժումն ընդհանուր կանոն է, իսկ այդ ակտերի հետադարձ ուժով գործողության հնարավորությունը՝ բացառություն ընդհանուր կանոնից⁴:

Ընդ որում, բացառություններն իրենց հերթին տարբեր են. ա) երբ սահմանադիրը բացառում է որևէ հայեցողություն դրսևորելու հնարավորությունը՝ սահմանելով հետադարձության ուղիղ պահանջ, օրինակ, արարքի պատժելիությունը վերացնող կամ պատիժը մեղմացնող օրենքն օժտված է անմիջական գործողությամբ և բ) երբ անձի իրավական վիճակը բարելավող իրավական ակտին հետադարձ ուժ հաղորդելու լիազորությունը թողնվում է իրավասու՝ այդ ակտն ընդունող մարմնի հայեցողությանը, օրինակ, անձի իրավական վիճակը բարելավող օրենքները և այլ իրավական ակտերը հետադարձ ուժ ունեն, եթե դա նախատեսված է այդ ակտերով⁵: Տարբերակման այս գաղափարն իր արտացոլումն է գտել նաև ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքում. այսպես՝ օրենսգրքի 8-րդ և 9-րդ հոդվածների համադրված ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս,

⁴ Տե՛ս, *mutatis mutandis*, ՀՀ Սահմանադրական դատարանի՝ 2011 թվականի նոյեմբերի 29-ի թիվ ՍԴՌ-1000 որոշումը:

⁵ Տե՛ս, *mutatis mutandis*, ՀՀ Սահմանադրական դատարանի՝ 2021 թվականի մարտի 26-ի թիվ ՍԴՌ-1586 որոշումը:

որ արարքի հանցավորությունը լրիվ կամ մասնակիորեն վերացնող կամ պատիժը մեղմացնող նորմի համար նախատեսվում է հետադարձ ազդեցության անմիջական պահանջ, մինչդեռ անձի վիճակն այլ կերպ բարելավող դրույթի հետադարձությունը պայմանավորվում է օրենքով նախատեսված լինելու հանգամանքով⁶:

13. Վճռաբեկ դատարանը, *Խաչատուր Պետրոսյանի և Հասմիկ Շանոյանի* վերաբերյալ գործով որոշմամբ անդրադառնալով քրեական օրենսդրության հետադարձությամբ կիրառման դեպքերին, արձանագրել է, որ քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետի հաշվարկման տեսանկյունից քրեական նոր օրենքով անձին մեղսագրված հանցանքի տեսակի փոփոխությունն ինքնին չի կարող հետադարձ ներգործություն ունենալ, այսինքն, այս հարցի շրջանակներում օրենսդրական փոփոխությունների բարենպաստ լինելու ինքնությունն ցուցիչ չէ, և տեղի ունեցած օրենսդրական փոփոխությունների բարենպաստ լինելու մասին կարելի է խոսել բացառապես քրեական պատասխանատվությունից ազատելու ինստիտուտը կանոնակարգող՝ ՀՀ նախկին և գործող քրեական օրենսգրքերի ընդհանուր նորմերի հետ համադրված գնահատելու պարագայում: Մինևույն ժամանակ անդրադառնալով օրենսդրական փոփոխությունների արդյունքում հանցանքի տեսակի և վաղեմության ժամկետների փոփոխության իրավիճակներին, մասնավորապես՝ այն դեպքին, երբ արարքի (հանցանքի) ծանրության աստիճանը նվազում է, իսկ այդ արարքի համար սահմանված քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը չի փոփոխվում, Վճռաբեկ դատարանն արձանագրել է, որ օրենսդրական փոփոխության արդյունքում պատժի մեղմացման հետևանքով նախկինում ծանր համարվող հանցանքը միջին ծանրության հանցանք հանդիսանալու դեպքում կիրառելի է մեղմացնող օրենքին հետադարձ ուժ տալու կանոնը՝ հանցանքի տեսակի և պատժի մասով, այսինքն՝ արարքը պետք է որակվի ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի համապատասխան հոդվածով: Վճռաբեկ դատարանն ընդգծել է, որ անթույլատրելի է օրենքի փոփոխության արդյունքում հետադարձության կանոնների կիրառմամբ ստացված միջին ծանրության հանցանքի համար քրեական

⁶ Տե՛ս, *mutatis mutandis*, Վճռաբեկ դատարանի՝ *Վանիկ Առուստամյանի* գործով 2024 թվականի փետրվարի 22-ի թիվ ԼԴ/0004/12/22 որոշումը:

պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետը (տասը տարին) համեմատել ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքով նախատեսված միջին ծանրության հանցանքի համար քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետի (հինգ տարի) հետ: Նման համեմատությունը սկզբունքորեն չի համապատասխանի ժամանակի ընթացքում քրեական օրենքի գործողության կանոնի էությանն ու նշանակությանը: Հակառակ մոտեցումը հանգեցնում է այնպիսի իրավիճակի, որ արարքի կատարման պահին ծանր հանցագործություն համարվող արարքի պարագայում անձի նկատմամբ կիրառվում է արարքի կատարման պահին միջին ծանրության հանցանքի համար նախատեսված կարգավորումը, որը որևէ պարագայում կիրառելի չէ⁷:

14. Նախորդ կետում մեջբերված իրավական դիրքորոշումների լույսի ներքո, Վճռաբեկ դատարանը, *Լուսիկ Մանուկյանի* վերաբերյալ գործով որոշմամբ անդրադառնալով ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի 312.2-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 38-314-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքներն անձին մեղսագրված լինելու դեպքին, արձանագրել է, որ իրական կամ ենթադրյալ ազդեցությունն օգտագործելու համար ապօրինի վարձատրություն տալը և պաշտոնեական կեղծիք կատարելուն դրդելը, համաձայն ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի 19-րդ հոդվածի, դասվում էին միջին ծանրության հանցագործությունների շարքին, որոնց համար քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը հինգ տարի էր: ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված հանցավոր արարքները դասվում են ոչ մեծ ծանրության հանցագործությունների շարքին: Միևնույն ժամանակ, օրենսդիրը ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի ընդհանուր մասում՝ վաղեմության ժամկետն անցնելու հետևանքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու կարգը սահմանող 83-րդ հոդվածում սահմանել է, որ ոչ մեծ ծանրության հանցանքի դեպքում անձն ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե հանցանքն ավարտվելուն հաջորդող օրվանից անցել է հինգ տարի:

⁷ Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ *Խաչատուր Պետրոսյանի և Հասմիկ Շանոյանի* գործով 2024 թվականի մայիսի 31-ի թիվ ԵԱԲԴ/0196/01/17 որոշումը:

Ուստի ստացվում է, որ պաշտոնատար անձի նկատմամբ ունեցած իրական կամ ենթադրյալ ազդեցությունն օգտագործելու նպատակով ապօրինի վարձատրություն տալը և պաշտոնեական կեղծիք կատարելուն դրդելը ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքով թեև դասվել են ոչ մեծ ծանրության հանցագործությունների շարքին, սակայն քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետի տեսանկյունից երկու օրենսդրություններն էլ ցուցաբերում են նույն մոտեցումը, ըստ որի՝ վերոնշյալ հանցանքները կատարելու մեջ մեղադրվող անձն ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե մեղսագրվող արարքների կատարման պահից անցել է հինգ տարի: Վերոգրյալից հետևում է, որ գործող քրեական օրենսդրությամբ հանցանքների տեսակի փոփոխությունը քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետների տեսանկյունից անձի համար որևէ բարենպաստ հետևանք չի առաջացնում, քանզի վաղեմության ժամկետի առումով քրեական օրենսդրության նախկին և ներկա կարգավորումները նույնական են: Այլ խոսքով՝ նշված հանցանքների տեսակի փոփոխության հետևանքով քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը նախկին օրենսգրքի համեմատ փոփոխությունների չի ենթարկվել, ուստի քննարկվող դեպքում, քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետն անցած լինելու հիմքով քրեական հետապնդումը դադարեցնելու հարցը ենթակա է լուծման տվյալ արարքների համար դրանց կատարման պահին գործող քրեական օրենսդրությամբ նախատեսված քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետի հաշվառմամբ⁸:

15. Սույն վարույթի նյութերի ուսումնասիրությունից երևում է, որ.

- մեղադրյալ Ա.Ջաբրեյանի նկատմամբ հարուցվել է հանրային քրեական հետապնդում այն բանի համար, որ նա 2021 թվականի ընթացքում (քննությամբ չպարզված օրը) «Արտաշատի բժշկական կենտրոն» ՓԲ ընկերության պոլիկլինիկայի մատենավար Ռ.Գրիգորյանին՝ նրա իրական ազդեցությունն օգտագործելու համար տվել է 330.000 ՀՀ դրամ ապօրինի վարձատրություն՝ իր և իր ներկայացրած անձանց օգտին «Բուրաստանի առողջության առաջնային պահպանման կենտրոն» պետական

⁸ Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ *Լուսիկ Մանուկյանի* գործով 2024 թվականի սեպտեմբերի 19-ի թիվ ՀԿԴ/0094/01/23 որոշումը:

ոչ առևտրային կազմակերպության տնօրեն Կ.Թադևոսյանի կողմից իր լիազորությունների շրջանակում գործողություններ կատարելու համար, ինչպես նաև՝ Ա.Ջաբրելյանը Ռ.Գրիգորյանի հետ 2021 թվականի հոկտեմբերի 2-ին դրդել են նշված կազմակերպության պաշտոնատար անձ հանդիսացող Կ.Թադևոսյանին՝ կատարելու պաշտոնեական կեղծիք: Մեղադրական եզրակացությամբ վերագրվող արարքները որակվել են ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 46–445-րդ հոդվածի 1-ին մասով⁹,

- Առաջին ատյանի դատարանն արձանագրել է, որ մեղադրյալ Ա.Ջաբրելյանի կողմից հանցագործությունները կատարվել են ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի գործողության պայմաններում և տվյալ օրենսգրքով ոչ մեծ ծանրության հանցագործության համար քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետ է նախատեսվել 2 տարին, հետևաբար մեղադրյալ Ա.Ջաբրելյանին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետները հաշվելիս անհրաժեշտ է առաջնորդվել արարքի կատարման պահին գործող օրենքով ոչ մեծ ծանրության հանցագործությունների համար նախատեսված վաղեմության ժամկետների վերաբերյալ կարգավորումներով, քանի որ ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 83-րդ հոդվածով նախատեսված ժամկետների կիրառումը էականորեն վատթարացնում է մեղադրյալի վիճակը¹⁰,

- Վերաքննիչ դատարանն արձանագրել է, որ 2003 և 2021 թվականներին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքերի՝ համապատասխանաբար 75-րդ և 83-րդ հոդվածների համեմատադրական վերլուծությունը վկայում է, որ ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքը քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետների մասով տվյալ դեպքում անձի վիճակը վատթարացող օրենք է և կիրառելի չէ մեղադրյալ Ա.Ջաբրելյանի նկատմամբ, քանի որ սահմանում է քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ավելի երկար ժամկետներ: Արդյունքում, Վերաքննիչ դատարանը փաստել է, որ վաղեմության ժամկետը անցնելու առումով մեղադրյալ Ա.Ջաբրելյանի նկատմամբ կիրառելի են ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի դրույթները, քանի որ դրանք առավել բարենպաստ են վերջինիս համար¹¹:

⁹ Տե՛ս սույն որոշման 7-րդ կետը:

¹⁰ Տե՛ս սույն որոշման 8-րդ կետը:

¹¹ Տե՛ս սույն որոշման 9-րդ կետը:

16. Նախորդ կետում մեջբերված փաստական հանգամանքները գնահատելով սույն որոշման 11-14-րդ կետերում վկայակոչված իրավադրույթների և արտահայտված իրավական դիրքորոշումների լույսի ներքո՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ մեղադրյալ Ա.Ջաբրելյանին ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասով մեղսագրվող հանցանքները թեև դասվում են ոչ մեծ ծանրության հանցագործությունների շարքին, սակայն նույն օրենսգրքի՝ վաղեմության ժամկետն անցնելու հետևանքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելուն վերաբերող իրավանորմերի համակարգային վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ հիշյալ օրենսդրական դրույթների փոփոխությունները Ա.Ջաբրելյանի համար վաղեմության ժամկետների առումով բարենպաստ հետևանքներ չեն առաջացնում, քանզի երկու օրենսդրություններն էլ ցուցաբերում են նույն մոտեցումը: Մասնավորապես, Վճռաբեկ դատարանը փաստում է, որ վաղեմության ժամկետն անցնելու հետևանքով, ինչպես գործող քրեաիրավական օրենքով ոչ մեծ ծանրության, այնպես էլ՝ նախկին քրեական օրենսդրությամբ միջին ծանրության հանցագործությունների համար անձն ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե մեղսագրվող արարքը կատարելու պահից անցել է հինգ տարի: Այլ կերպ, թե՛ նախկին, թե՛ գործող քրեական օրենսդրությունները թույլ են տալիս մեղադրյալ Ա.Ջաբրելյանին վաղեմության ժամկետն անցնելու հետևանքով ազատել քրեական պատասխանատվությունից, եթե հանցանքն ավարտվելու օրվանից անցել է հինգ տարի:

Մինչդեռ, ստորադաս դատարանների մոտեցումը ոչ իրավաչափորեն հանգեցրել է նրան, որ վերագրվող ենթադրյալ արարքները կատարելուց շուրջ երկու տարի անց մեղադրյալ Ա.Ջաբրելյանն ազատվել է քրեական պատասխանատվությունից, այն դեպքում, երբ, և՛ վերագրվող ենթադրյալ արարքների կատարման ժամանակ, և՛ գործող քրեական օրենքի համաձայն, վերջինիս քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը հինգ տարի է:

17. Այսպիսով, Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ ստորադաս դատարանների հետևությունն առ այն, որ մեղադրյալ Ա.Ջաբրելյանի նկատմամբ քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետն անցնելու

հիմքով քրեական հետապնդումը դադարեցնելու հարցը լուծելիս վաղեմության ժամկետը ենթակա է հաշվարկման արարքի կատարման պահին գործող քրեական օրենքով ոչ մեծ ծանրության հանցագործությունների համար սահմանված վաղեմության ժամկետի հաշվարկման կանոնով, իրավաչափ չէ:

18. Անփոփոխվելով վերոգրյալը՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ սույն վարույթով Առաջին ատյանի դատարանը՝ դատական ակտ կայացնելիս, իսկ Վերաքննիչ դատարանը՝ Առաջին ատյանի դատարանի դատական ակտն անփոփոխ թողնելով, թույլ են տվել նյութական օրենքի ոչ ճիշտ կիրառում, այն է՝ կիրառել են ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի 75-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետը, որը սույն վարույթով ենթակա չէր կիրառման, ինչը, համաձայն ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 362-րդ հոդվածի, հիմք է ստորադաս դատարանների դատական ակտերը բեկանելու համար: Միևնույն ժամանակ, հիմք ընդունելով սույն որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները՝ Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ պաշտպան Ռ.Բալոյանի միջնորդությունը պետք է մերժել:

Վերոգրյալի հաշվառմամբ, հիմք ընդունելով սույն որոշմամբ, ինչպես նաև *Ռեքեկա Գրիգորյանի*¹² գործով որոշմամբ արտահայտած իրավական դիրքորոշումները՝ Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ Առաջին ատյանի դատարանը պետք է ըստ էության քննության առնի Ա.Ջաբրելյանի վերաբերյալ քրեական գործը և արդյունքում հանգի համապատասխան հետևության:

Ելնելով վերոգրյալից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 162-րդ, 163-րդ և 171-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 31-րդ, 33-րդ, 34-րդ, 264-րդ, 281-րդ, 352-րդ, 359-րդ, 361-363-րդ ու 400-րդ հոդվածներով՝ Վճռաբեկ դատարանը

Ո Ր Ո Շ Ե Ց

1. Ալեքսան Սետրակի Ջաբրելյանի վերաբերյալ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանի՝ 2024 թվականի փետրվարի 29-ի որոշումը և այն անփոփոխ թողնելու

¹² Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ *Ռեքեկա Գրիգորյանի* վերաբերյալ գործով 2024 թվականի օգոստոսի 27-ի թիվ ՀԿԴ/0094/01/23 որոշումը:

մասին ՀՀ վերաքննիչ հակակոռուպցիոն դատարանի՝ 2024 թվականի ապրիլի 11-ի որոշումը բեկանել և պաշտպան Ռ.Բալոյանի միջնորդությունը մերժել:

2. Որոշումն օրինական ուժի մեջ է մտնում կայացնելու օրը:

Նախագահող՝

Դ.ՎԵՔԻԼՅԱՆ

Դատավորներ՝

Ե.ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

Ռ.ՄԽԻԹԱՐՅԱՆ